

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu o!

COĞRAFYA

TÜRKİYE’NİN İKLİMİ (ÖZEL VE MATEMATİK KONUMUN ETKİSİ)

Bir bölgede uzun yıllara ait atmosfer olaylarının ortalamasına **iklim** adı verilir.

Yeryüzünün dış kuvvetler ile şekillenmesi ve canlı yaşamı olmak üzere iklimin pek çok olay üzerinde etkisi vardır.

İklimin insan ve çevre üzerindeki etkileri

İnsanların;

- Yeryüzüne dağılışlarını,
- Ekonomik faaliyetlerini,
- Yiyecek ve giyeceklerini,
- Fizyolojik gelişimlerini,
- Kültür faaliyetlerini etkiler.

- Konut tipini ve malzemesini,
- Ulaşım faaliyetlerini,
- Turizm faaliyetlerini,
- Tarım faaliyetlerini,
- Toprak oluşumunu ve verimlilik derecesini,
- Bitki örtüsü çeşitliliğini,
- Göllerin oluşumunu ve göl sularının kimyasal özelliğini,

- Akarsu debilerini ve rejimlerini,
- Hayvan türleri ve dağılışını,
- Dış kuvvetlerin etki alanlarını ve dağılışını,
- Kayaların çözülme türünü,
- Erozyonu,
- Kalıcı kar sınırı yükseltisini,
- Denizlerin tuzluluk oranlarını etkiler.

ÖRNEK

Türkiye’de iklimin aşağıdakilerden hangisi üzerinde etkisi olduğu söylenemez?

- A) Tarımsal etkinliklerin çeşitlilik göstermesi
- B) Akarsu rejimlerinin düzensiz olması
- C) Deniz turizmine elverişli sürenin bölgeler arasında farklılık göstermesi
- D) Bitki örtüsünün çeşitlilik göstermesi
- E) Jeolojik yapının çeşitlilik göstermesi

KPSS 2006

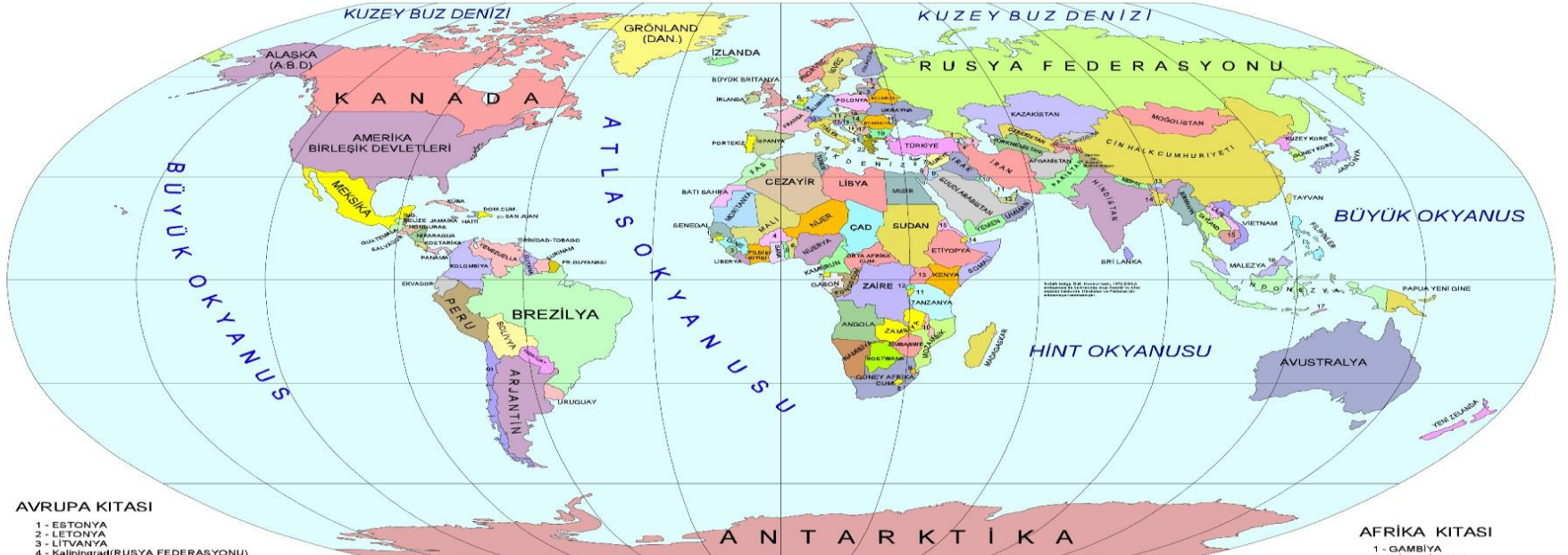
Bir yerin ikliminde çeşitli faktörler belirleyici etkide bulunmaktadır. **Bu faktörler :**

- Enlem ve matematik konum özellikleri,
- Yükselti ve yer şekillerinin uzanış doğrultusu,
- Eğim ve bakı,
- Denize göre konum ve karasallık,
- Basınç merkezlerinin konumudur.

A) Matematik Konumunun Etkisi

- Enlem faktörüne bağlı olarak, güneş ışınlarını hiçbir zaman dik alamaz. (Bu sonuç özellikle sıcaklığı etkilemiştir.)

DÜNYA SİYASİ HARİTASI

AVRUPA KİTASI

- 1 - ESTONYA
- 2 - LETONYA
- 3 - LİTVANYA
- 4 - Kaliningrad(RUSYA FEDERASYONU)
- 5 - DANI MARKA
- 6 - ANDORRA
- 7 - BELÇİKA
- 8 - LÜKSEMBURG
- 9 - ÇEK CUM
- 10 - SLOVAKYA
- 11 - AVUSTURYA
- 12 - İSVİÇRE
- 13 - SLOVENYA
- 14 - MACARİSTAN
- 15 - HİRVATİSTAN
- 16 - BOSNAHERSEK
- 17 - SİRBİSTAN ve KARADAĞ
- 18 - MOLDOVA
- 19 - BULGARİSTAN
- 20 - MAKEDONYA
- 21 - ARNAVUTLUK
- 22 - YUNANİSTAN

ASYA VE OKYANUSYA KİTALARI

- 1 - GÜRCİSTAN
- 2 - ERMENİSTAN
- 3 - AZERBAYCAN
- 4 - NAHÇIVAN ÖZERK CUM.(AZERBAYCAN)
- 5 - KKTC
- 6 - ÖKRY
- 7 - LÜBNAN
- 8 - İSRAİL
- 9 - ÜRDÜN
- 10 - KUVEYT
- 11 - KATAR
- 12 - BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
- 13 - BHUTAN
- 14 - BANGLADEŞ
- 15 - KAMBODJ
- 16 - BRUNEİ
- 17 - DOĞU TİMOR

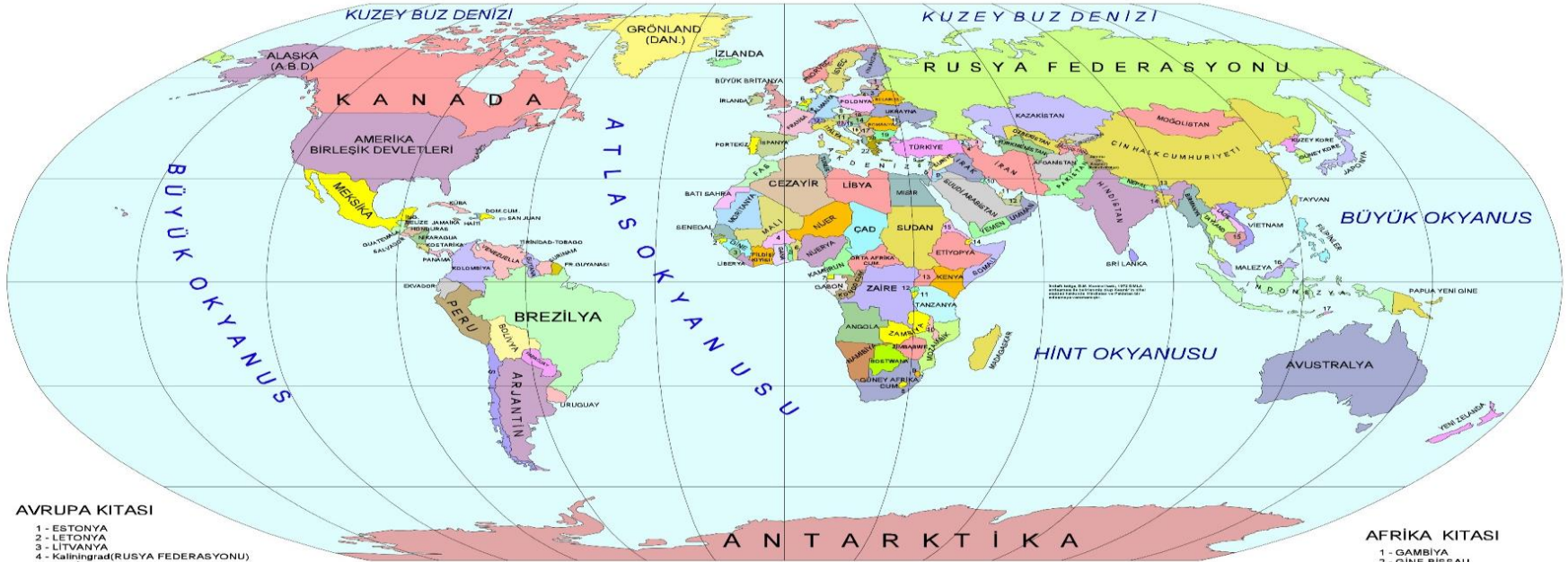
AFRİKA KİTASI

- 1 - GAMBİYA
- 2 - GİNE BISSAU
- 3 - SIERRA LEONE
- 4 - BURKINA FASO
- 5 - TOGO
- 6 - BENİN
- 7 - EKVATOR GİNESİ
- 8 - LESOTHO
- 9 - SVAZİLAND
- 10 - MALAVİ
- 11 - BURUNDİ
- 12 - RUANDA
- 13 - UGANDA
- 14 - CİBUTİ
- 15 - ERİTRE

[illegible]

- İliman kuşakta bulunur.

DÜNYA SİYASİ HARİTASI

AVRUPA KİTASI

- 1 - ESTONYA
- 2 - LETONYA
- 3 - LİTVANYA
- 4 - Kallıngrad(RUSYA FEDERASYONU)
- 5 - DANİMARKA
- 6 - ANDORRA
- 7 - BELÇİKA
- 8 - LÜKSEMBURG
- 9 - ÇEK CUM.
- 10 - SLOVAKYA
- 11 - AVUSTURYA
- 12 - İSVİÇRE
- 13 - SLOVENYA
- 14 - MACARİSTAN
- 15 - HİRVATİSTAN
- 16 - BOSNAHERSEK
- 17 - SİRBİSTAN ve KARADAĞ
- 18 - MOLDOVA
- 19 - BULGARİSTAN
- 20 - MAKEDONYA
- 21 - ARNAVUTLUK
- 22 - YUNANİSTAN

ASYA VE OKYANUSYA KİTALARI

- 1 - GÜRCİSTAN
- 2 - ERMENİSTAN
- 3 - AZERBAYCAN
- 4 - NAHİÇİVAN ÖZERK CUM.(AZERBAYCAN)
- 5 - KKTÇ
- 6 - GKR
- 7 - LÜBNAN
- 8 - İSRAİL
- 9 - ÜRDÜN
- 10 - KUVEYT
- 11 - KATAR
- 12 - BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
- 13 - BHUTAN
- 14 - BANGLADEŞ
- 15 - KAMBOÇYA
- 16 - BRUNEİ
- 17 - DOĞU TIMOR

AFRİKA KİTASI

- 1 - GAMBİYA
- 2 - GİNE BISSAU
- 3 - SİERRA LEONE
- 4 - BURKİNA FASO
- 5 - TOGO
- 6 - BENİN
- 7 - EKVATOR GİNESİ
- 8 - LESOTHO
- 9 - SVAZİLİND
- 10 - MALAVİ
- 11 - BURUNDİ
- 12 - RUANDA
- 13 - UGANDA
- 14 - CİBUTİ
- 15 - ERİTRE

- Dört mevsim koşulları yaşanır.

DÜNYA SİYASİ HARİTASI

AVRUPA KİTASI

- 1 - ESTONYA
- 2 - LETONYA
- 3 - LİTVANYA
- 4 - Kaliningrad(RUSYA FEDERASYONU)
- 5 - DANİMARKA
- 6 - ANDORRA
- 7 - BELÇİKA
- 8 - LÜKSEMBURG
- 9 - ÇEK CUM
- 10 - SLOVAKYA
- 11 - AVUSTURYA
- 12 - İSVİÇRE
- 13 - SLOVENYA
- 14 - MACARİSTAN
- 15 - HİRVATİSTAN
- 16 - BOSNAHERSEK
- 17 - SİRBİSTAN ve KARADAĞ
- 18 - MOLDOVA
- 19 - BULGARİSTAN
- 20 - MAKEDONYA
- 21 - ARNAVUTLUK
- 22 - YUNANİSTAN

ASYA VE OKYANUSYA KİTALARI

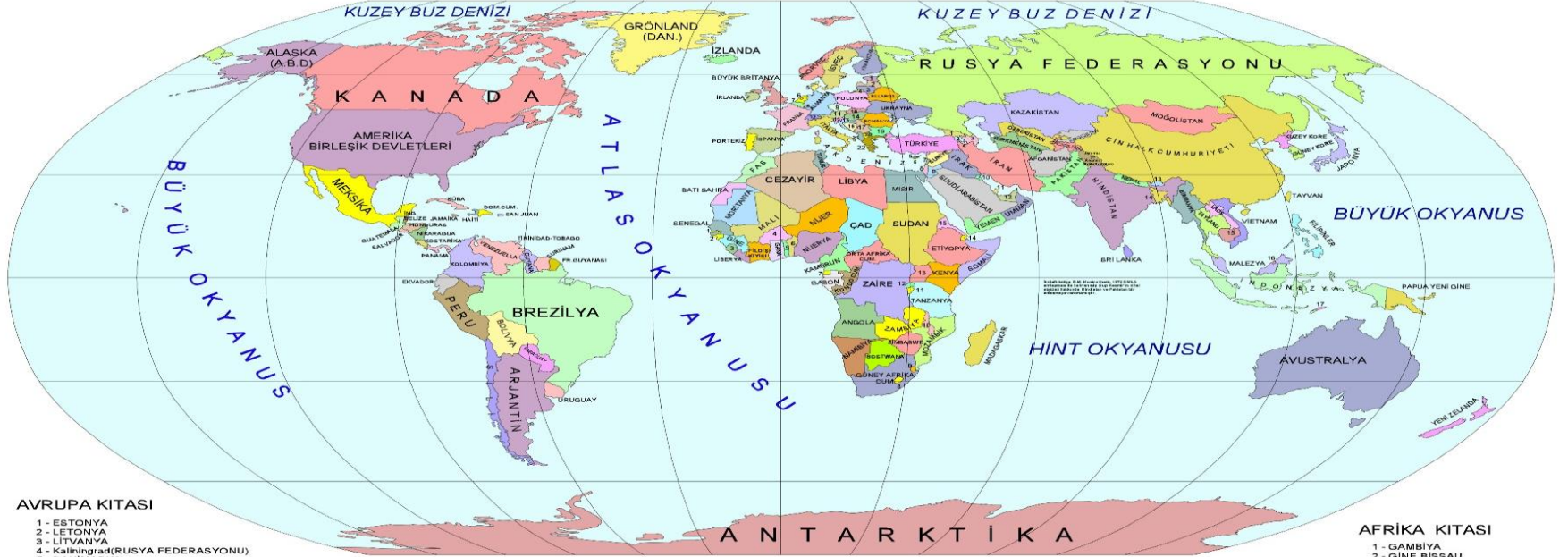
- 1 - GÜRCİSTAN
- 2 - ERMENİSTAN
- 3 - AZERBAİCAN
- 4 - NAHÇIVAN ÖZERK CUM.(AZERBAİCAN)
- 5 - KİTC
- 6 - GİRY
- 7 - LÜBNAN
- 8 - İSRAİL
- 9 - ÜRDÜN
- 10 - KUVEYT
- 11 - KATAR
- 12 - BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
- 13 - BHUTAN
- 14 - BANGLADEŞ
- 15 - KAMBODYA
- 16 - BRUNEİ
- 17 - DOĞU TİMOR

AFRİKA KİTASI

- 1 - GAMBİYA
- 2 - GİNE BISSAU
- 3 - SİYERRA LEONE
- 4 - BURKİNA FASO
- 5 - TOGO
- 6 - BENİN
- 7 - EKVATOR GİNESİ
- 8 - LESOTHO
- 9 - SVAZİLİND
- 10 - MALAVİ
- 11 - BURUNDİ
- 12 - RUANDA
- 13 - UGANDA
- 14 - CİBUTİ
- 15 - ERİTRE

- Batı rüzgarları kuşağında bulunur.

DÜNYA SİYASİ HARİTASI

AVRUPA KİTASI

- 1 - ESTONYA
- 2 - LETONYA
- 3 - LİTVANYA
- 4 - Kaliningrad (RUSYA FEDERASYONU)
- 5 - DANIYMARKA
- 6 - ANDORRA
- 7 - BELÇİKA
- 8 - LÜKSEMBURG
- 9 - ÇEK CUM
- 10 - SLOVAKYA
- 11 - AVUSTURYA
- 12 - İSVİÇRE
- 13 - SLOVENYA
- 14 - MACARİSTAN
- 15 - HIRVATİSTAN
- 16 - BOSNAHERSEK
- 17 - SİRBİSTAN ve KARADAĞ
- 18 - MOLDOVA
- 19 - BULGARİSTAN
- 20 - MAKEDONYA
- 21 - ARNAVUTLUK
- 22 - YUNANİSTAN

ASYA VE OKYANUSYA KİTALARI

- 1 - GÜRCİSTAN
- 2 - ERMENİSTAN
- 3 - AZERBAYCAN
- 4 - NAHÇIVAN ÖZERK CUM.(AZERBAYCAN)
- 5 - KKTÇ
- 6 - ÖKRY
- 7 - LİBNAN
- 8 - İSRAİL
- 9 - ÜRDÜN
- 10 - KUVEYT
- 11 - KATAR
- 12 - BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
- 13 - BHUTAN
- 14 - BANGLADES
- 15 - KAMBODYA
- 16 - BRUNEİ
- 17 - DOĞU TİMOR

AFRİKA KİTASI

- 1 - GAMBİYA
- 2 - GİNE BISSAU
- 3 - SİERRA LEONE
- 4 - BURKİNA FASO
- 5 - TOGO
- 6 - BENİN
- 7 - EKVATOR GİNESİ
- 8 - LESOTHO
- 9 - SVAZİLİND
- 10 - MALAVİ
- 11 - BURUNDİ
- 12 - RUANDA
- 13 - UGANDA
- 14 - CİBUTİ
- 15 - ERİTRE

- Kuzey yönlü hava kütleleri sıcaklığı düşürür, güney yönlüler artırır.

[illegible]

- Dağların güney yamaçları kuzey yamaçlara göre daha çok güneş görür.

TÜRKİYE FİZİKİ HARİTASI

- Yağışlar çoğunlukla cepheseldir.

DÜNYA SİYASİ HARİTASI

AVRUPA KİTASI

- 1 - ESTONYA
- 2 - LETONYA
- 3 - LİTVANYA
- 4 - Kaliningrad(RUSYA FEDERASYONU)
- 5 - DANIYMARKA
- 6 - ANDORRA
- 7 - BELÇİKA
- 8 - LÜKSEMBURG
- 9 - ÇEK CUM.
- 10 - SLOVAKYA
- 11 - AVUSTURYA
- 12 - İSVİÇRE
- 13 - SLOVENYA
- 14 - MACARİSTAN
- 15 - HRİVATİSTAN
- 16 - BOŞNAHERSEK
- 17 - SİRBİSTAN ve KARADAĞ

- 18 - MOLDOVA
- 19 - BULGARİSTAN
- 20 - MAKEDONYA
- 21 - ARNAVUTLUK
- 22 - YUNANİSTAN

ASYA VE OKYANUSYA KİTALARI

- 1 - GÜRCİSTAN
- 2 - ERMENİSTAN
- 3 - AZERBAYCAN
- 4 - NAHCİVAN ÖZERK CUM.(AZERBAYCAN)
- 5 - KKD
- 6 - ÖKRY
- 7 - LÜBNAN
- 8 - İSRAİL

- 9 - ÜRDÜN
- 10 - KUVEYT
- 11 - KATAR
- 12 - BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
- 13 - BHUTAN
- 14 - BANGLADEŞ
- 15 - KAMBODİA
- 16 - BRUNEİ
- 17 - DOĞU TİMOR

AFRİKA KİTASI

- 1 - GAMBİYA
- 2 - GİNE BISSAU
- 3 - SİERRA LEONE
- 4 - BURKİNA FASO
- 5 - TOGO
- 6 - BENİN
- 7 - EKVATOR GİNESİ
- 8 - LESOTHO
- 9 - SVAZİLİND
- 10 - MALAVİ
- 11 - BURUNDİ
- 12 - RUANDA
- 13 - UGANDA
- 14 - CİBUTİ
- 15 - ERİTRE

B) Özel Konumun Etkisi

Türkiye iklimini etkileyen en önemli faktördür.

I. Etrafındaki Denizlerin Etkisi

Bir yarımada konumunda olan Türkiye'nin çevresindeki denizlerin iklim koşulları üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır.

- Karalar ile denizlerin ısınma özelliklerindeki farklılık, denizel ve karasal iklimlerin doğmasına neden olmuştur.
- Denize kıyısı olan merkezlerde nemlilik sayesinde aşırı ısınma ve soğuma görülmez. Bu nedenle sıcaklık farkları fazla oluşmaz. Ancak karasal ortamlarda nemliliğin azalması ile yükseltinin artması, sıcaklık farklarının daha fazla yaşanmasına sebep olmuştur.

Deniz ve karaların farklı ısınmaları, Türkiye’de iç ve kıyı kesimler arasında büyük iklim farklarına neden olmuştur.

TÜRKİYE FİZİKİ HARİTASI

- **Antalya – Eskişehir** : Sıcaklıkları benzer değildir. **Bu durumun nedenleri** :
 - **Denizellik** : Antalya’da nemlilik Eskişehir’den fazladır. Bu nedenle aşırı ısınma ve soğuması daha azdır.
 - **Yükselti** : Eskişehir’in yükseltisi Antalya’dan fazladır. Yükselti, sıcaklığı düşürür.
 - **Enlem** : Antalya Ekvator’a daha yakındır. Bu nedenle güneş ışınlarını daha büyük açıyla alır.

TÜRKİYE FİZİKİ HARİTASI

Özetle denizlerin iklim koşullarımız üzerinde etkileri şunlardır :

- Kıyılarda sıcaklık farkları düşük, yağış miktarı fazladır.

- Kışlar kıyılarda iç kesimlerden daha sıcak geçer.

TÜRKİYE FİZİKİ HARİTASI

- İç kesimlerdeki sıcaklık ortalamaları kıyılardan düşüktür.

[illegible]

2. Yeryüzü Şekillerinin Etkisi

Türkiye’de kısa mesafelerde iklim değişimlerinin en önemli nedeni yer şekilleridir.

a. Yükselti : Yerden yükseldikçe sıcaklık koşullarında azalma yaşanır. Yüksek alanlarda kışlar uzun, yazlar kısa geçer. Doğu Anadolu Bölgesi'nin ülkemizin en soğuk bölgesi olmasında yükselti temel etkindir.

Türkiye’de yükseltinin etkisiyle açıklanabilecek bazı örnekler şunlardır :

- Batıdan doğuya doğru sıcaklığın azalması

- Doğu Anadolu Bölgesi'nde kışların daha sert ve uzun geçmesi

TÜRKİYE FİZİKİ HARİTASI

- Yüksek yerlerde yağışın daha fazla olması (Bu yüzden Doğu Anadolu Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi'nden daha fazla yağış alır.)

- Yükseklerle kar yağarken aynı anda alçak kesimlere yağmur yağması

- Batıdan doğuya doğru tarım ürünü çeşitliliğinin azalması

- Aynı anda ekilen benzer ürünün hasat döneminin farklı zamanlarda olması (Örneğin; Eskişehir’de buğday, Erzurum’dan önce hasat edilir. Bu durum sıcaklığın Eskişehir’de Erzurum’a göre daha elverişli olmasından kaynaklanır.)

- Iğdır Ovası'nda pamuk tarımının yapılabilmesi

b. Dağların Uzanışı: Ülkemizde dağlar genel olarak doğu-batı yönünde uzanmaktadır. Karadeniz kıyısındaki Kuzey Anadolu Dağları ile Akdeniz kıyısındaki Toroslar, denize paralel uzanırlar. Dağların kıyı çizgisine paralel olması, bu bölgelerde denizel iklimin etki sahasını sınırlamıştır. Bu nedenle kıyı ile iç kesimler arasında yağış ve sıcaklık bakımından ciddi farklar oluşmuştur.

TÜRKİYE FİZİKİ HARİTASI

c. **Bakı** : Güneşe dönük olma durumu için “bakı” kavramı kullanılır. Bu durumda güneşe bakan yamaçlarda güneşlenme süresi daha uzun olduğu için sıcaklık değerleri genel olarak daha yüksektir.

Türkiye’de bakı yönü, matematik konumdan dolayı güneydir. **Bakı etkisinin görüldüğü yamaçlarda şu özellikler gözlenir:**

- Sıcaklık ortalamaları yüksektir.

- Güneşlenme süresi uzundur.

- Kar erimeleri erken gerçekleşir.

- Tarım ve orman üst sınırı yüksektir.

- Kalıcı kar sınırı daha yüksekte yer alır.

3. Etrafındaki Kara Kütlelerinin Etkisi

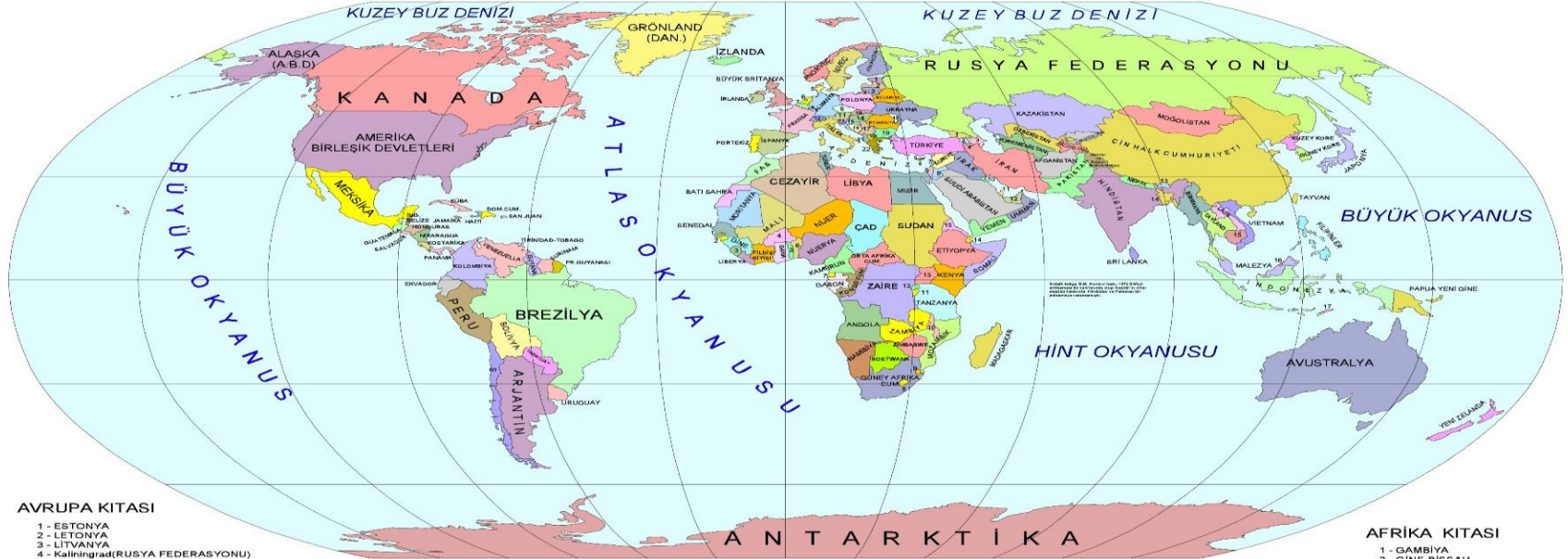
Ülkemizi çevreleyen kara kütleleri;

- Kuzey ve doğuda Asya Kıtası,
- Kuzeybatıda Avrupa Kıtası,
- Güneydoğuda Arabistan Yarımadası'dır.

Bu karalar üzerinde oluşan hava kütleleri yaz ve kış mevsimlerinde ülkemizin iklimi üzerinde etkili olurlar.

Örneğin Arabistan Yarımadası'ndan etkili sıcak hava akımları özellikle Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaz aylarının daha sıcak geğmesine yol ağar. Ayrıca yağışın da azalmasına ve kurak geğmesine neden olur.

DÜNYA SİYASİ HARİTASI

AVRUPA KİTASI

- 1 - ESTONYA
- 2 - LETONYA
- 3 - LİTVANYA
- 4 - KALİNGRAD (RUSYA FEDERASYONU)
- 5 - DANIYMARKA
- 6 - ANDORRA
- 7 - BELÇİKA
- 8 - LÜKSEMBURG
- 9 - ÇEK CUM.
- 10 - SLOVAKYA
- 11 - AVUSTURYA
- 12 - İSVİÇRE
- 13 - SLOVENYA
- 14 - MACARİSTAN
- 15 - HRİVATİSTAN
- 16 - BOSNAHERSEK
- 17 - SİRBİSTAN ve KARADAĞ

- 18 - MOLDOVA
- 19 - BULGARİSTAN
- 20 - MAKEDONYA
- 21 - ARNAVUTLUK
- 22 - YUNANİSTAN

ASYA VE OKYANUSYA KİTALARI

- 1 - GÜRCİSTAN
- 2 - ERMENİSTAN
- 3 - AZERBAJCAN
- 4 - NAHÇIVAN ÖZERK CUM.(AZERBAJCAN)
- 5 - KİTİC
- 6 - OKRY
- 7 - LÜBNAN
- 8 - İSRAİL
- 9 - ÜRDÜN
- 10 - KUVEYT
- 11 - KATAR
- 12 - BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
- 13 - BHUTAN
- 14 - BANGLADEŞ
- 15 - KAMBODYA
- 16 - BRUNEİ
- 17 - DOĞU TİMOR

AFRİKA KİTASI

- 1 - GAMBİYA
- 2 - GİNE BISSAU
- 3 - SİERRA LEONE
- 4 - BURKİNA FASO
- 5 - TOGO
- 6 - BENİN
- 7 - EKVATOR GİNESİ
- 8 - LESOTHO
- 9 - SVAZİLİND
- 10 - MALAVİ
- 11 - BURUNDİ
- 12 - RUANDA
- 13 - UGANDA
- 14 - CİBUTİ
- 15 - ERİTRE

4. Etrafındaki Basınç Merkezlerinin Etkisi

Türkiye, etki alanları ve yönleri değişen çeşitli basınç merkezlerinin etkisi altına girmektedir. Örneğin; kış mevsiminde İzlanda alçak basıncı ile Sibiryaya yüksek basıncı etkiliyken, yaz aylarında Basra alçak basıncı ve Asor yüksek basıncının etkisi yaşanır.